

НИКОЛА ШАНТА

ЦАРИЦА БЕЗ ПРЕСТОЛА*

(Ипатијева прича о љубави)

Ово је прича о новчаници од 100 динара. Ми знамо како она изгледа. Ево, извадићу је из цепа и описати је. Она је плаве боје, на њој пише: Народна банка Србије, на плавој подлози је број 100, у десном делу је подлога беле боје, а на плавом је ознака 100, с леве стране је лик Николе Тесле, у левом углу веома ситним словима пише његово име. Испод броја сто, који је беле боје, исписана је формула $T=Wb/m^2$. То је формула за израчунавање јединице магнетне индукције, то јест јачине магнетног поља. Слово T (Тесла) означава јединицу за магнетну индукцију, Wb (Вебер) је флукс магнетног поља, док је m^2 , наравно, метар квадратни. На полеђини новчанице имамо серијски број, грб Србије, опет ознака вредности 100, опет лик Николе Тесле, али сада у другачијој пози, с тим да, као и на лицу новчанице, левом руком придржава главу. Изнад његове главе је бела голубица коју је веома волео и с њом је имао мистичну везу. С леве стране од голубице је неки знак који у себи садржи и крст, изнад тог знака још један мањи знак, квадратић и унутар њега, на угловима квадратића су црте које би, када бисмо их спојили, створиле круг. Изнад главе Николе Тесле је цртеж, претпостављам, мотора који производи наизменичну струју, што је најзначајније откриће овог славног научника. Ту је још једна фигура коју не могу да растумачим. Ту је ситним словима исписана и година штампања новчанице, 2013. И потпис гувернера је ту, као и опомена да је забрањено прештампавање новца.

Ова новчаница коју сада имам у рукама има и натпис, руком исписан накнадно, црвеном бојом, испод саме главе Николе Тесле.

* Одломак из романа у рукопису *Злајно звонце*.

Ту пише: *Царица без њресџола*. Управо тај натпис ме је навео да испричам причу.

Новчаницу сам носио у џепу, а да нисам ни знао. Открио сам је код трговкиње Сандре, у продавници на крају села где често свраћам, иако ми није успут. Свраћам због шармантне и уљудне трговкиње. Увек насмејане и веома љубазне. На њену љубазност, па и лепоту, обратио ми је пажњу мој пријатељ Славимир с којим често разговарам о људима у селу и њиховим судбинама. Он је тридесет година живео у Аустралији, у огромном Сиднеју, тамо су му остали син и двоје унучића. И прва жена с којом је отишао пре тридесет година на крај света. Она сада живи с неким Мађарем, а он се вратио у село. У своју Куцуру. Има земљака који су по педесет година тамо, а нису били ни једном у завичају. Ја сам био двадесет пута кући, прича Славимир. Иако сам био жељан света и људи, брзо сам се заситио свега. Носталгија ме је мучила и тамо у туђини сам живео за дан када ћу да седнем у авион и кренем кући. Овде је мој свет и хоћу овде да умрем.

Ових дана разговарамо само телефоном јер траје изолација људи старијих од 65 година због вируса Ковид 19, а Славимир има 72 године. Рекао сам му да сам био код *Њејове* трговкиње. Знао је на коју мислим. Ишао сам тамо да купим лимун. Моја жена користи лимун за све. За чај, за лимунаду, за третман лица, разне еликсире... Ја се шалим с њом и говорим јој да ће да живи сто година.

– И, шта је било код трговкиње? – пита Славимир телефоном.

– Ово ти морам испричати уживо.

– Па како кад имам забрану изласка из куће? Ја бих овог тренутка упалио кола и дошао код тебе да ми то испричаш.

– Немој да бринеш, доћи ћу ја код тебе. Мене још не погађа та пензионерска граница. У пет сати почиње полицијски час, а ја ћу доћи око три.

Стигао сам тачно у три. Било је пролеће, све је цветало око нас, у дворишту је била лепа вишња која је забехарила. Седели смо за столом у дворишту. Његова невенчана жена је отишла да скува кафу и да ме послужи. То је била прилика да ми Славимир шапатом каже да не причам о Сандри у њеном присуству. То се и подразумевало, али он је ипак имао потребу да ме упозори. Супруга је донела кафу, ја сам му предао видео касете које ће он преснимати на компјутер. Када је супруга ушла у кућу, почео сам причу.

– Имаш право – рекао сам му. – Заиста је шармантна и лепа. Била је насмејана. Али један детаљ јој је покварио расположење. Узео сам килограм лимуна и извадио паре из џепа да јој платим. Видела је да имам ситног новца, те ме замолила да избројим тачно онолико колико лимун кошта – 220 динара. Свежањ новчаница

ситнијих монета из своје шаке ставио сам на пулт и рекао јој да узима шта јој треба. Ја иначе не носим паре у новчанику већ у џепу. Једном приликом ми је испао новчаник с документима и новцем. Једна пријатељица је нашла новчаник испред своје куће, у јарку. Документи су били тамо, али новца није било. Од тада не носим новац у новчанику.

Сандра се осмехнула и прво је пробрала двадесетице и десетице и заменила их у двестотицу. А онда је узела да пребира по стоткама. Пре тога је наплатила лимун. Хтела је да узме десет стотки, да их замени за хиљадарку. У реду, узми шта ти треба. Одједном је променила израз лица. Више није била насмејана. Узбуђивала се, пребледела. Узела је стотку у руке и показала ми натпис на новчаници – *Царица без њресџола*.

– Овај натпис на новчаници је посвећен мени. Коначно је дошла до мене – рекла је.

– Ко је то исписао? – упитао сам.

– Мој некадашњи љубавник – рекла је сетно.

Мислим да се изненадила како то да мени, скоро непознатој муштерији, сада то признаје. Прво, да је имала љубавника. Када је почела да прича, знао сам да ће и да настави, само треба бити стрпљив. Не треба много запиткивати. Прича ће сама да крене, то ми већ говори искуство. Људи мени причају приче с посебним поверењем. Знају да ћу их саслушати, разумети, прихватити. А свака прича мора да буде кад-тад испричана.

– То је било пре седам година – рекла је Сандра и поново заћутала.

Посматрала је новчаницу, кажипрстом је превукла преко исписане реченице. Прочитала је у себи, померајући усне. А ти, Славимире, знаш какве усне она има.

– Како не бих знао, нагледао сам се у њих... Лепе, пуначке, осредње величине, јасно назначене. Ех, колико пута сам пожелео да их пољубим – уздахнуо је Славимир.

У том тренутку се окренуо према вратима да види да случајно његова супруга не наилази. Продужио је.

– Некада не могу да се уздржим, колико желим ту жену. Матор сам, па ме је помало и стид, али сам јој изјавио љубав.

– И како је она реаговала?

– Углавном је била љубазна, али ми није давала повода да развијем своје удварање. Али ми је било лакше када сам јој рекао да је волим. Извини, ја о себи, а дошао си да ми причаш о њој.

– Боже, не могу да верујем – рекла је Сандра. – После толико година, новчаница ми се вратила. Открићу ти тајну коју никоме нисам до сада рекла.

У себи сам помислио: зашто баш мени? Чиме сам то заслужио? Када ти неко открије тајну, он те на неки начин обавезује. Најпре да чуваш тајну, а тиме што ти је открива он те увлачи у њу као саучесника. Али пустио сам да ствари иду својим током.

– И тада сам радила као трговкиња у продавници. Он ми је био газда. Волео ме је као нико до тада. Имала сам мужа, имам га и сада. С мужем сам у вези од своје шеснаесте. Тада сам имала тридесет две. Колико сам проживела без мужа, толико сам живела и с њим. Схватила сам да сам пожурила са удајом. Тек после удаје почела сам да примећујем колико је мушкараца око мене који заслужују моју љубав. И које ја желим.

– А какви то мушкарци заслужују твоју љубав? – то питање ми се само наметнуло.

– Па, ето, на пример, тај мој шеф, Бранко се звао.

– Зашто звао, ваљда се и даље зове?

– Он је умро пре пет година. Нема га више. И ја се пет година спремам да одем на његов гроб, да испуним обећање да ћу да упалим свећу и однесем ружу. Више пута сам се спремала, па одустајала. Бојала сам се излива емоција и присећања.

Заћутао сам. Био сам изненађен. Схватио сам важност овог натписа на новчаници за њу.

– То је, значи, његов рукопис? То је он написао теби?

– Да. Исписао је ту новчаницу и поклонио ми је. Тада још нисмо потајно водили љубав. Само ми се удварао, ја сам му одговорила с неколико пољубаца које је спретно измамио од мене. Али да нисам желела, то се никада не би догодило. Први пут ме је пољубио у магацину. Ја сам затварала радњу, нешто сам одлагала у магацин, он је пошао за мноштво и док сам се окренула, његова крупна фигура је већ била иза мене и без питања ме је узео у наручје и пољубио. Била сам шокирана његовим поступком, иако сам, дубоко у себи, то желела. Сутрадан нисам отишла на посао. Ништа нисам јавила зашто нисам дошла. Обе смене је морала да ради његова жена. Касније сам дознала да је Бранко њој рекао да сам се разболела. Нисам долазила на посао седам дана. Мужу сам рекла да се не осећам најбоље и да сам узела боловање. Онда се, осмог дана, Бранко појавио на капији. Ја сам седела на љуљашци у дворишту. Покушавала сам нешто да читам, али није ми успевало да се концентришем. Размишљала сам о оном пољупцу. До тада сам пољубила само свог мужа. И то док смо били момак и девојка, па смо се љубакали, а од када сам му родила децу, више нема љубакања. И сада се ту нашао Бранко који је буквално отео пољубац од мене. Нисам смела да се појавим у продавници. Стид ме је било од његове жене, иако знам да јој није рекао за пољубац. Бранко је био у

селу на гласу као швалер који пропушта кроз руке трговкиње које су радиле у његовим продавницама. За то је знала и његова жена, те је пазила на њега. Они нису имали деце и то је био додатан разлог за његов немир и тражење неке друге љубави. Као да је желео да с неком зачне своје дете.

– Мислиш ли ти да дођеш на посао? – упитао ме је с капије, не улазећи у двориште.

– Не мислим. Мислила сам да ћеш да нађеш нову радницу.

– Ја хоћу да се вратиш на посао. Оно што се десило више се неће поновити. Извини.

– Убедио ме је и ја сам сутрадан дошла на посао. Он се држао обећања, није више покушавао да ме пољуби. Али нешто се важно догодило у мени, у мом срцу. Волела сам када дође у продавницу, када се шали са мном, био је пажљив. Дискретно, да његова супруга не дозна, поклањао ми је ситне поклоне. Заволела сам га. Нешто се у мени преломило. Схватила сам да је његово швалерисање само тражење љубави коју никако да нађе. Једно вече, после затварања продавнице, разговарали смо на ту тему. Ја сам подоста омекшала, што је он приметио и признао ми је да ме воли. И тако, миц по миц, почели смо да се тајно састајемо и волимо.

Сандра је направила паузу. Ушла је муштерија у продавницу. Она ју је послужила и чекала да муштерија изађе. Када смо поново остали сами, продужила је да прича.

– Мој муж је тада много путовао послом, те сам доста времена била сама с децом у кући. Мужевљеви родитељи су живели у кући поред наше, те сам имала код кога да оставим децу ако сам имала неки посао да обавим. Била сам млада и луда, и довољно храбра да пристанем да с њим одем у Бачку Тополу, наводно послом, а заправо у изнајмљени стан да будемо неколико сати заједно. Тада смо први пут водили љубав. Знала сам шта ме чека када смо ушли у стан. Волео је помпезност и у сценарио који је очигледно брижно припремио убацио је и флашу црног вина и ружу на столу. Питала сам се када је стигао да то све спреми. Касније ми је признао, да он често долази у Бачку Тополу по робу и да је дан пре нашег сусрета обавио све припреме.

– Како си се осећала када си први пут била с другим мушкарцем? – усудио сам се да поставим питање од кога је очигледно зависио наш даљи однос. Знао сам, ако ми искрено одговори, моћи ћемо да остваримо лични однос, а ако избегне одговор, онда је прича била само њена потреба да себи олакша душу, али не и да оствари однос са мном. Замислила се и одговорила крајње искрено:

– Била сам срећна, истовремено и уплашена. Шта сам то урадила? Прекршила сам завет о верности мужу. Али сам открила и

нешто изузетно лепо. Бранко ме је волео, упознали смо наша тела, љубав ми је била потребна као самопотврда моје вредности. Бранко је био пресрећан. Поверовала сам му да му ја нисам само рецка већ љубав живота. Осећала сам се вољено. Савест ме је почела прогањати када смо се враћали колима кући. Добро је што муж није био код куће, јер би вероватно приметио промене на мени. Немогуће је сакрити да ми лице блиста од среће. Немогуће је сакрити тајанствени осмех који је изражавао задовољство вољене жене. Тада је, док смо пили кафу после вођења љубави, извадио из џепа ову стодинарку и написао на њој црвеним танким финим фломастером налик на наливперо, *Царица без њестіола*, и дао ми новчаницу. Ето, да имаш успомену на овај дан. Ја сам новчаницу носила у новчанику пресавијену у четвртасту коцку као драгу успомену. Само сам ја знала шта та новчаница значи. А онда, једном приликом, мужу је фалило новца да купи неки део за кола, мој новчаник је стајао на столу и он га је узео у руке и почео да чепрка по њему. Извадио је све паре које су биле у њему, па и ту пресавијену новчаницу. Он није знао да ми је та новчаница била важна. Када сам приметила да је узео и моју стодинарку, расплакала сам се. Муж је мислио да плачем што ми је испразнио новчаник, те је обећао да ће ми надокнадити све паре. А ја сам плакала због ове новчанице која је била симбол љубави између мене и Бранка. Саопштила сам Бранку шта се догодило с новчаницом. Није му било право. Рекао ми је:

– Док поново не будеш имала ту новчаницу код себе, нећеш имати остварену љубав. Покушај да дођеш до ње.

После краће паузе која јој је била потребна да се присети свега и да обузда навалу емоција, Сандра се мало сабрала и продужила причу:

– Од тада, ја сваку стодинарку загледам. Када пакујем пазар стодинарке педантно пресложим, главу на главу, сваку загледам да није можда она моја. Али, ево, до сада је нисам нашла. Сада си је ти донео. И заиста се догодило онако како је Бранко прорекао. Изгубила сам новчаницу, изгубила сам и љубав. Бранко се убрзо разболео од галопирајућег рака и умро. Када је био болестан, били смо у прекиду везе, јер нисмо могли комуницирати, а ја нисам била свесна озбиљности болести. Тек када се треће недеље болести јавио СМС поруком, када ми је рекао да од мене очекује само једну ружу на свом гробу, запрепастила сам се и схватила да се с њим нешто важно догађа. Распитала сам се о његовој болести и дознала да он умире. Његова супруга је прочитала поруке које ми је слао тих дана, схватила сам да је он већ био немоћан да то ради дискретно. Она ми је послала неколико порука које нису за причу

јер су веома непријатне. Сазнала је за нашу везу. Бранко није могао да издржи да ми се не јави јер је предосећао да одлази. Ја сам тих дана била јако узнемирена, плакала сам, муж је видео да се нешто догађа са мном, а није знао о чему је реч. Прихватио је ситуацију, није желео да ме изгуби. Није се ни распитивао много, али је све схватио. Када је Бранко умро, цео дан сам плакала. Сутрадан, када је била сахрана, поворка је пролазила поред наше куће, муж ми је рекао: Умро ти је друг, ако желиш, иди на сахрану. Нисам отишла. Нисам отишла ни на његов гроб до сада. Просто се бојим сусрета с прошлошћу. Стално се спремам, ухвати ме понекад велика туга и пожелим да одем и да испуним његову последњу жељу, да му запалим свећу на гробу и оставим ружу, али још нисам била. Можда ћу сада отићи да му кажем да сам коначно нашла моју новчаницу. Ја од тада нисам имала љубави у животу. Имала сам релативно добар живот с мужем, али то није она љубав о којој говорим. Можда ће се сада, када поново вратим новчаницу у свој новчаник, нешто догодити у мом животу.

Нежно сам је ухватио за руку и рекао јој, да, живот иде даље, да је још лепа жена и да јој следује љубав.

Славимир је слушао с великом пажњом. Врпољио се на столици, хтео је да нешто каже, видим да се наоштрио, припремио да поново оде код Сандре да јој понуди своју љубав. Све то видим, те немам срца да му испричам причу до краја. Али вама могу. Живот се састоји од видљивих и невидљивих ствари. Од јавних и тајних. Мене су оне невидљиве и тајне више занимале.

Када је Сандра завршила причу, нагло је ућутала. Погледала ме је у очи и упитала:

– Зашто сам ја то теби испричала? То је била моја тајна за коју нико није знао.

Гледала ме је право у очи. Као да је нешто чекала.

– Сандра, дај ми ту новчаницу.

Дала ми је. Извадио сам фломастер из унутрашњег џепа сакоа, положио новчаницу на пулт, вертикално и тачно изнад главе Теслине голубице исписао: *Ти си моја љолубица!* Вратио сам јој новчаницу:

– Сада је добро чувај!